

G E ^{Inge} M

22e jaargang no.4 - NOV

2014

Genealogisch Erfgoed Magazine

Tijdschrift over leven en werk van onze voorouders
en ontwikkelingen in de genealogie

IN NEGENTIG JAREN

Een relaas van een avontuurlijk leven

C.J.M. Kramers

Het artikel over de repatriëring van Nederlanders uit Indonesië¹ heeft mij aangemoedigd een verslag – in de vorm van brieven – te sturen over de corvecërs die in Nederland waren aangeworven voor de heen en terugreizen van de repatriantenschepen om aan boord diensten te verrichten. Ik zelf heb aan boord van de Tjisadane in 1946 met veertig anderen de reis meegemaakt. Na ontvangst van enkele brieven vroeg de redactie mij of ik er een levensverhaal van kon maken.

Jeugd

Geboren in Leiden in 1924 en opgegroeid in Oegstgeest heb ik een prettige jeugd gehad. In de zomer logeerden we vaak in het huisje van mijn grootmoeder in Noordwijk. We gingen op vakantie o.a. naar Tirol en de Ardennen. Ik deed mee met de padvinderij, ging kamperen en nam deel aan de *Jamboree van 'negentien-driezeven'*. Op het Leidse gymnasium was er een actieve schoolvereniging, we speelden toneel, vaak Molière. We hadden dansles en ik correspondeerde in het Engels met Amerikaanse meisjes. Wij hadden een kano maar ik ging ook wel met vrienden zeilen op de Kagerplassen.

Onze familie is de oorlog goed doorgekomen. Op 10 mei 1940 zagen we vanaf ons dak parachutisten landen op vliegveld Valkenburg. In al die jaren is er nooit een NSB-er of Duitser bij ons in huis geweest. Ik was collectant in de Remonstrantse kerk in Leiden, een functie die vereiste dat ik steeds in *jacket* moest optreden.

Toekomstplannen

Mijn eerste toekomstplannen bestonden uit het voornemen om planter in Indië te worden. Later dacht ik aan emigratie-bemiddeling. Uiteindelijk werd het de diplomatie! Dat wereldje kende ik een beetje omdat mijn vader vanaf 1916 enige jaren gewerkt heeft op ons gezantschap in Constantinopel (Istanbul).

Na mijn eindexamen in 1943 was het in de oorlog niet mogelijk om aan een universiteit te studeren, als je zoals ik niet bereid was de zogenaamde loyaliteitsverklaring te ondertekenen. Wel slaagde ik erin om als student te worden aangenomen op de Rijks Belasting Academie in Rotterdam en wel als Candidaat Surnummerair². Hiervoor hoefde ik geen loyaliteitsverklaring te tekenen en geen Arbeidsdienst en/of Arbeitseinsatz in Duitsland te vervullen. Mijn Ausweis was zo goed dat ik niet hoefde onder te duiken. Het studieprogramma was voor het grootste deel juridisch. Na de spoorwegstaking van september 1944 werd er geen onderwijs meer gegeven en ik verhuisde terug naar mijn ouderlijk huis in Oegstgeest.

In de zomer van 1944 kwam er een onderduiker bij ons in huis die enige tijd had vastgezet in de Scheveningse gevangenis, het Oranjehotel. Hij bracht mij in contact met illegale werkers, in dit geval Indonesische studenten van de vereniging Perhimpunan Indonesia. (PI)

Het is bijzonder dat Indonesiërs, velen student en actief in de antikoloniale en nationalistische beweging, zich inzetten voor de bevrijding van het koloniale moederland. De jaren 1930 hadden een verscherping van de koloniale repressie laten zien, met de interneringen van Indonesische nationalisten en communisten in strafkamp Boven-Digoel (Nieuw-Guinea) als dieptepunt. De anti-Nederlandse stemming in Indonesië was in deze periode tot een hoogtepunt gekomen. Desondanks besloten Indonesiërs hier hun leven op het spel te zetten voor Nederland!

Ondanks dat de PI voorstellen deed voor een gezamenlijke verdediging van het Indonesië onder koloniale verhoudingen, bleef hun ideaal van onafhankelijkheid overeind, ook tijdens de bezetting van Nederland. De PI koppelde de strijd tegen de nazi's hier aan de strijd van de Indonesiërs tegen het Japanse fascisme: eerst moest Nederland bevrijd worden, daarna Indonesië.

Met groot leedwezen
geven wij U hiermede
kennis, dat

Irawan Soejono,
zoon van wijlen minister
Soejono, in den bloel van
zijn jeugd in Leiden plot-
seling van ons is weg-
gerukt, op den leeftijd
van nog geen 22 jaar.

Namens ouders, zusters,
familie en vrienden,

Ir. T. M. THAHIR,
Delft, 19 Jan. 1945.

De begratening heeft op
18 Jan. 1945 plaats gehad.

Delftsche Courant van
22-1-1945

Hun betrokkenheid bij het verzet maakte de PI spoedig tot een illegale organisatie. Ze werkte samen met verzetskranten als *De Waarheid*, *Het Parool* en *Trouw* en organiseerde arbeiders en Indonesische schepelingen. Al vrij snel in het begin van de bezetting waren Indonesiërs samen met Neder-

¹ Zie aflevering 1/2014: *Dramatische thuisreis Nieuw Amsterdam*

² Surnummerair: boventalig. In de praktijk: leerling of aspirant.

landers betrokken bij de protesten op de universiteiten tegen het ontslag van joodse docenten en hoogleraren. Indonesische verzetsstrijders deden mee met verschillende acties: documenten vervalsing, sabotage, spionage en onderduikers helpen. In 1942 en 1943 hebben Indonesiërs joodse kinderen uit Amsterdam helpen onderduiken op de Veluwe. De Indonesiërs in het verzet namen een Nederlandse schuilnaam zodat ze minder makkelijk opgespoord konden worden. Er was zelfs een Indonesische knokploeg, waarvan onder andere **Irawan Soejono**, student en in het verzet ook wel bekend als 'Henk van de Bevrijding', lid was. Hij zat in onze groep en is op 13 januari 1945 tijdens een razzia in Leiden door een Duitser doodgeschoten. Hij stootte op een Duitse controle en trachtte die al doorfietsend nog te ontgaan, waarop hij dodelijk door kogels werd getroffen. [De Waarheid van 19-4-1985]

Onze voorman was Nasir Pamontjak, die in 1928 met Hatta en drie anderen een half jaar in hechtenis had gezeten wegens *ongewenste activiteiten*. In het hieropvolgende proces werden allen vrijgesproken. Zij werden nog wel in de gaten gehouden en het was niet toegestaan dat zij geld uit Indonesië ontvingen.³

Onze groep gaf een gestencild krantje uit, *De Bevrijding*, gevuld met berichten afkomstig van de Engelse radio. Ik stencilde mee en bracht de krantjes rond. Indonesiërs zouden immers bij het rondbrengen te veel opvallen. Zij deden actief mee met het verzet en hoopten dat na de oorlog Indonesië zelfbestuur zou krijgen, iets wat ik toen nog niet nodig vond. Dit rondbrengen was uiteraard niet zonder risico.

Zo was ik een keer met de zojuist gerepareerde stencilmachine achter op de fiets onderweg toen ik op een Duitse controlepost stootte. Gelukkig hielden ze net op met controleren voordat ik aan de beurt was. Ook was ik eens aan het stencilen in theehuis De Beukenhof toen er een Duitse officier naar binnen kwam. Gelukkig kon de ober hem met koffie de andere kant uitkrijgen. En toen moest er natuurlijk weer een ander adres gevonden voor onze activiteiten.

Al die tijd woonde ik thuis in Oegstgeest bij mijn ouders, broer en zus. In de Hongerwinter kwamen er nog mijn twee grootmoeders bij. Mijn vader heeft mij nooit gevraagd om met die gevaarlijke zaken op te houden zoals hij er ook nooit iets van heeft gezegd toen ik me in juni 1945 na de bevrijding opgaf om als militair te helpen Indië te bevrijden. In augustus kreeg ik bericht dat ik me nog eens op moest geven maar intussen had Japan gecapituleerd en vond ik militaire dienst niet meer zo nodig. In februari 1946 ben ik nog wel opgeroepen voor een keuring waar ik werd goedgekeurd. Allen die na 1 oktober 1924 waren geboren moesten in dienst maar ik was geboren op 13 september d.a.v. Ik had mij onder-

tussen aangemeld als student in de rechten in Amsterdam, daar had ik goede berichten over gehoord en ik wilde niet in Leiden blijven.

Studietijd

Na mijn 'ontgroening' had ik het geluk om terecht te komen in een voortreffelijk Dispuut met welks broeders ik nog steeds contact heb. Wel mocht ik niet langer *Kees* heten want er was al een Kees in de club en toen koos ik voor de naam *Vincent*. Die naam kwam veel in onze familie voor en mijn ouders hadden me ook zo willen noemen, ware het niet dat die familieleden altijd *Cent* werden genoemd. Al na twee maanden onderbrak ik mijn studie om samen met veel jaargenoten dienst te nemen als corveeër voor civiele diensten op het schip Tjisadane. Dit schip moest Nederlanders uit Indië repatriëren. Wij waren met veertig man en goedkoper dan Chinese zeelieden en waren blij om na de oorlogsjaren wat van de wereld te kunnen zien. We zijn niet teleurgesteld, het werk was niet zwaar en we hebben in veel havens kunnen passagieren. Als de straatverkopers in Port Said wisten dat er weer een Nederlands schip was aangekomen dan trokken zij onze aandacht door te zeggen 'hee zeg' en 'meneer de graaf'.

Hieronder een fragment van een brief aan mijn ouders d.d. 20 mei 1946:

Aden werd bereikt (en verlaten) op donderdag 16 mei. Omstreeks 10 uur lagen we in de haven, waar het nogal heet was. Een schip naast ons was aan het kolen laden en 150 zwarte sjouwers waren onder luid gekrijs bezig allerlei zakken van de bunkerschuif op het schip te brengen. Later zagen we ze op straat lopen en je kon ze haast geen mensen meer noemen. Om 11 uur stapten we in Steamer Point aan wal met een motorbootje van 10m pence. Hier zijn de grote magazijnen die de Europeanen voorzien van alles wat er in hun werelddeel niet meer is. De prijzen zijn er tamelijk hoog, vergeleken bij voor de oorlog, maar dat vindt men tegenwoordig goedkoop. Er waren één of twee winkels die Hollands geld aannamen tegen de officiële koers en zo kostte een tropenhelm er 5 gulden. Er zijn wel handelaren en boeven zoals in Port Said maar veel minder en ze dringen zich niet op.

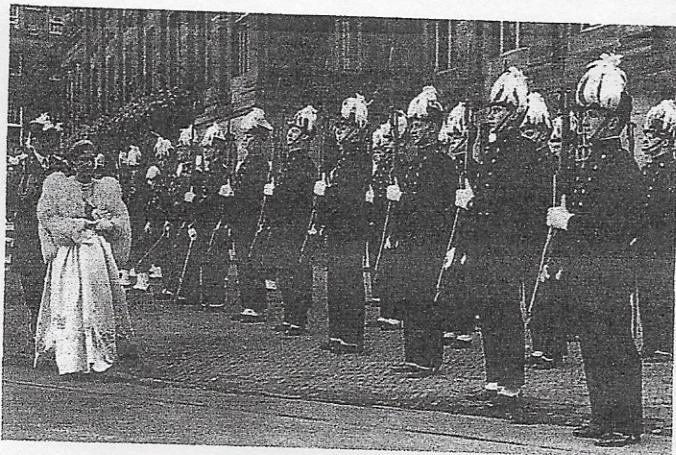
Verreweg de meeste prijzen zijn afdingbaar.

Op het internet vond ik een prachtige afbeelding van de Tjisadane met koningin Elisabeth erop. Het was een postzegel van het eiland Tristan da Cunha. Toen in 1961 wegens een dreigende vulkaanuitbarsting alle 264

inwoners moesten worden geëvacueerd was de Tjisadane het dichtstbijzijnde schip dat de evacuees naar Kaapstad kon vervoeren.

Mijn rechtenstudie liep niet vlot, ik werd pas in 1951 Meester in de Rechten. Ik heb wel een fijne studietijd gehad en meegedaan aan allerlei activiteiten. Ik genoot van reizen in Europa en denk vooral aan een mooie zomercursus in Cambridge. Als lid van de Koninklijke Studenten Schietvereniging, de *Studentenweerbaarheid*, nam ik in 1948 deel aan de erewachten bij de inhuldiging van Koningin Juliana in het paleis op de Dam. Er was een gecombineerde erewacht met de Leidse en Utrechtse wapenbroeders. Op de dag vóór de plechtigheid ontvingen wij de buitenlandse eregasten. Een top-punt was de inspectie door de Engelse Prinses Margaret Rose. *(Op de foto is de auteur zichtbaar als de meest linkse sabeldrager, rechts van de prinses)*

Wij Amsterdammers bezetten een etmaal lang de wachtposten rond het paleis en we logeerden in het wachtlokaal. Onverwachts gaf Koningin Wilhelmina te kennen dat zij de officieren en de illegale werkers van de paleiswacht wilde ontvangen. Wij kwamen met acht man en ieder hield zijn verhaal, ik vertelde hoe goed de Indonesische studenten aan het verzet hadden meegedaan.

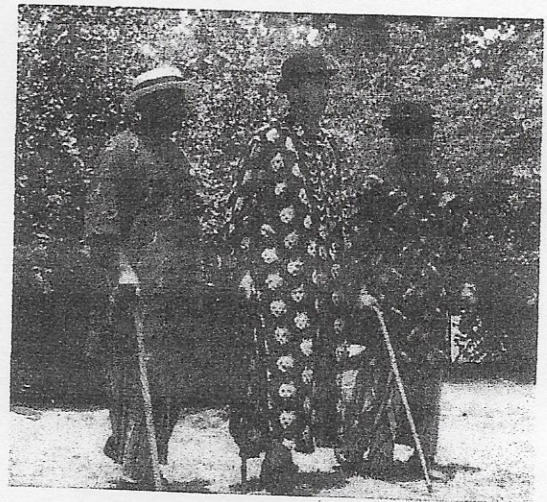
Ik had mij al vóór mijn afstuderen aangemeld bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Ik mocht deelnemen aan een vergelijkend examen met 20 kandidaten

voor twaalf standplaatsen. De secretaris van de examencommissie had alle kandidaten al doorgelicht en een voorselectie gemaakt. Ik geloof dat hij mij weinig kans gaf want hij had mij niet voor een borrel gevraagd om te zien of ik ertegen kon. Toch slaagde ik tot mijn verrassing als nummer één. Dat kwam vooral omdat één van de onderwerpen voor het opstel over de Amerikaanse verkiezingen ging en dat had ik toevallig voorbereid. Voor het overige werd aangenomen dat we konden typen en autorijden.

Onze eerste taak was kennis te maken met de diverse ambtenaren en we leerden hoe we codetelegrammen moesten ver- en ontcijferen. Het was voor ieder van ons een grote verrassing te vernemen wat onze bestemming zou worden. Twee van ons bleven op het ministerie in Den Haag, de rest vertrok naar het buitenland. Voor mij werd het Karachi, de toenmalige hoofdstad van Pakistan. Nu had ik even eerder op een bal een leuke studente ontmoet die mij terloops vertelde dat zij heel graag als secretaresse wilde werken op een ambassade in het buitenland. Na haar tienmaal ontmoet te hebben bracht ik net vóór mijn vertrek naar Karachi een bezoek aan haar familie in Maastricht en deed haar een aanzoek. We huwden nog hetzelfde jaar. Haar wens is ruimschoots in vervulling gegaan.

In diplomatieke dienst

In de diplomatie is het algemeen gebruikelijk dat ambtenaren om de drie of vier jaren worden overgeplaatst. Wij moeten immers objectief blijven en als je ergens te lang zit: *'Eiher you get sour or you go native.'*

In Nigeria worden verdienstelijke buitenlanders door de regering tot Chief benoemd en lagere groten doen dat ook. Omdat onze ambassade een project in de Niger Delta had ondersteund werd ik ook tot Chief benoemd en de heren bezochten mij in Lagos (1982)

Het uiteindelijke doel is te voorkomen dat het land waar je standplaats zich bevindt Nederland niet de oorlog verklaart of op andere wijze kan benadelen.

In veel landen ontvangen vertrekkende diplomaten als afscheidcadeau een decoratie waarvan wel wordt gezegd

'verdient, gedient und diniert'. Ik heb gewerkt in Europa, Noord- en Zuid Amerika, Afrika en het Verre Oosten. En daar heb ik heel wat meegemaakt.

In dit vak is diplomatieke rapportage naar het Ministerie in Den Haag een vaste taak. Iedere buitenlandse post moet een jaarrapport insturen met algemene informatie en wat je zelf belangrijk vond.

Je moet natuurlijk niet de krant overschrijven maar wel steeds opletten wat er wel of niet in staat. De economie wordt niet verwaarloosd en er is veel correspondentie met bedrijven in Nederland om hen zo mogelijk (verder) op weg te helpen.

Dan is er nog het consulaire werk, het behartigen van belangen van landgenoten als die zich in moeilijkheden bevinden of dreigen te komen. En er was natuurlijk altijd een grote receptie op Koninginnedag.

Op een post in het buitenland ontmoet je natuurlijk vogels van diverse pluimage. Contact met landgenoten en collega's uit andere landen is altijd geboden maar natuurlijk vooral met autoriteiten en andere hotemetoten uit het land. Dat was niet altijd even makkelijk. Toen ik in de kolonie Belgisch Congo zat had ik maar weinig contact met Congolezen. Er waren maar weinig ontwikkelden onder hen.

De Nederlandse ambassadeur Boreel overhandigt in 1960 zijn geloofsbrieven aan president Kasavubu in Leopoldstad, (Kinshasa) In het midden de auteur.

Na de onafhankelijkheid heeft dit zich gewroken, er is niet veel van Congo terechtgekomen. De toestand was onzeker en niet prettig maar voor lezers van de Telegraaf leek het vaak erger dan het was. Wel zijn toen mijn vrouw en zoon naar Nederland geëvacueerd. Ik was inmiddels bevorderd van vice consul naar tweede ambassadesecretaris. Mijn chef de Consul Generaal werd Ambassadeur en bood toen snel zijn geloofsbrieven aan de nieuwbenoemde president Kasa Vubu aan.

In India, Pakistan en Maleisië, waar ik ook verbleef, lieten de voormalige Britse bestuurders meer aan de lokale leiders over dan Nederland in toenmalig Nederlands Indië. Het bestuur was daar minder wat we nu koloniaal noemen. In die landen was het dan ook veel makkelijker om met de lokale bevolking in contact te komen. Van tijd tot tijd maakte ik reizen in het ambtsgebied om te laten zien dat Nederland er ook nog was en om onze

honoraire consuls te bezoeken. Die zijn in het land gevestigd, vaak zakenlieden en niet altijd Nederlanders.

Ook heb ik vaak Nederlandse missionarissen bezocht. In Stanleyville, Congo, was de heerbroer van onze minister Marijnen gearresteerd. In zijn bagage was namelijk een regiem-kritische brief aangetroffen. En dat viel uiteraard verkeerd. Het is mij gelukt om zijn arrestatie ongedaan te maken. Eens in Angola bezocht ik Nederlandse paters aan wie ik zei dat ik me voelde als een dominee op huisbezoek. In India bezocht ik een klooster van Franse nonnen. Een jonge novice uit Treebeek kon zich niet goed houden toen we met haar praatten.

We maakten zeereizen naar Ceylon, Congo en Amerika. Aan ons verblijf in Portugal hebben we de beste herinneringen. Onze twee zoons die tot dusver in het Engelse hadden gekregen hebben daar toen ineens Frans moeten leren. Ondanks alle overplaatsingen zijn ze op school nooit blijven zitten. Van onze vakanties is een trektocht in Kashmir met paarden in de sneeuw de mooiste herinnering. Tweemaal reisden we per auto van de Oostkust van de Verenigde Staten naar Californië. Ik heb huwelijken gesloten en met veel familieproblemen van doen gehad. In India kon ik bevorderen dat er Fokker toestellen werden aangeschaft. Overal heb ik Nederlandse bedrijven de weg kunnen wijzen. Dit zijn zo maar wat van de vele voorvallen en ervaringen uit die jaren.

Herman Berserik

In 1977 was ik 25 jaar ambtenaar en had daarom recht op een onbelaste jubileumuitkering. Ik heb trams en treinen altijd mooi gevonden en ik wist dat Herman Berserik (1921-2002) die ook wel eens schilderde. Een nicht van mij heeft toen tijdens een vernissage aan Berserik gevraagd of hij voor mij een Leidse stadstram wilde schilderen. Dat wilde hij best en ik verwees hem naar de remise in Schiedam waar toen net zo'n tram stond. Bij het maken zei hij dat hij een jongetje met een bril zag komen aanhollen maar toen ik hem zei dat ik toen geen bril droeg, heeft hij mij van achteren geschilderd. Hieronder de brief van Herman Berserik met het ontwerp en daaronder het uiteindelijke resultaat.

Pensioering

Na mijn pensionering ben ik niet meer actief werkzaam geweest maar toch heb ik mij nooit verveeld. Ik maakte reizen te voet, per fiets, over water en per trein. Ik hield voordrachten en schreef artikelen voor het blad van Buitenlandse Zaken en andere publicaties over militaire historie. Ook maakte ik een uitgebreide studie over civiele ambtskostuums. Ik heb ook nog jaren meegedaan in een patiëntenvereniging van mensen die een beroerte hadden gehad. Het lotgenoten contact kon ik mede helpen bevorderen.

Hermanus Berserik Van Vredenburgweg 987 Rijswijk ZH telefoon (070) 90 41 23

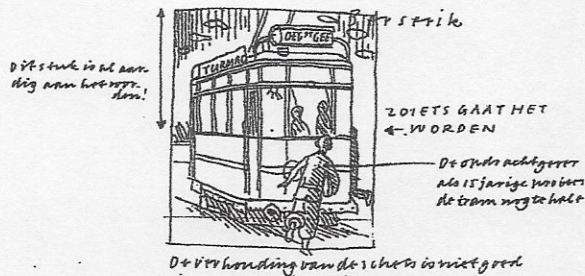
30 juni 1978

Gracht Heer Kramers,

Het schilderij met de tram van OEGst GEEst begint al wat te vorderen. Ben in Rotterdam in de rijnise gewest, tekende en fotografeerde er wat. Aardigt mensen die tram gekken. Dronk er koffie en wisselde oken tram er van ingen wit.

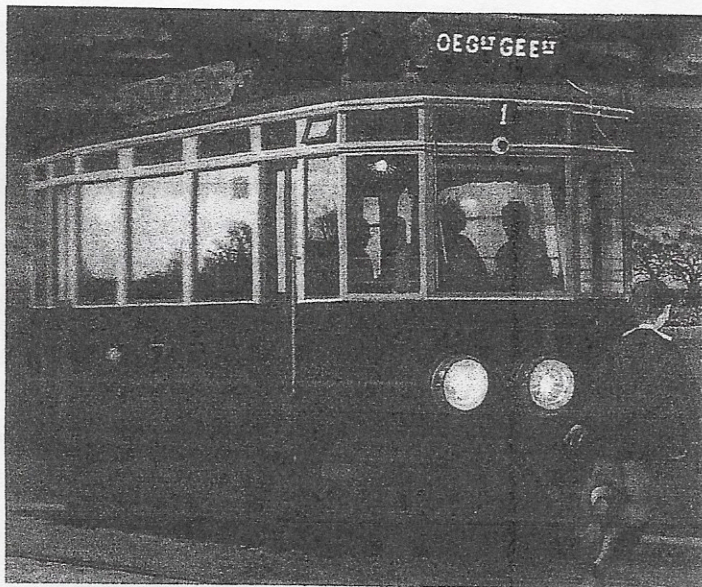
Als u dus in de buurt bent is er al wat te zien. Maar dan moet u van te voren weten en waarschuwen want ik kan oh het water zitten.

Hartelijke groeten

De verhouding van de schets is niet goed

De hierboven genoemde brief van Herman Berserik

Het uiteindelijke resultaat

Uw familieverhaal in een ambachtelijk boek

- Specialist in hardcover boeken
- Al vanaf 1 exemplaar
- Gratis handleidingen en workshops
- Ambachtelijke kwaliteit sinds 1892

www.pro-book.nl of 038 460 5472

pro-book.nl
voor echte boeken

(advertentie)